

หนังสือเรียน
รายวิชาพื้นฐาน

เศรษฐศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ผู้เรียบเรียง

อาจารย์ณัฏฐนัท เลี้ยวไพโรจน์

ผู้ตรวจ

รองศาสตราจารย์อมรา รอดดารา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิภา สุประดิษฐ์ ณ อยุธยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรรณพ อนันตวรสกุล

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมนึก ปฏิปทานนท์

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)

๑๒๕๖/๙ ถนนนครไชยศรี แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร. ๐-๒๒๔๓-๘๐๐๐ (อัตโนมัติ ๑๕ สาย), ๐-๒๒๔๑-๘๙๙๙

แฟกซ์ : ทุกหมายเลข, แฟกซ์อัตโนมัติ : ๐-๒๒๔๑-๔๑๓๑, ๐-๒๒๔๓-๗๖๖๖

website : www.iadth.com

สงวนลิขสิทธิ์

บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด

พ.ศ. ๒๕๖๗

พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-05-5087-6

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน เศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ จัดทำขึ้นโดยมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์ ค่านิยม และพฤติกรรมการบริโภคของคนในสังคมที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอุปสงค์และอุปทาน บทบาทหน้าที่ของสถาบันการเงินและธนาคารกลาง การพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจ ความเป็นมา หลักการและความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา

โดยหนังสือเรียนมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ ผังสาระการเรียนรู้ จุดประกายความคิด เนื้อหาสาระที่ถูกต้อง คิวอาร์โค้ดเกี่ยวกับเนื้อหา เพิ่มเติมเสริมความรู้ ทักษะชีวิตและอาชีพ รักษ์โลก ชวนคิดกับเศรษฐศาสตร์ โครงการสู่นวัตกรรม กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และผังสรุปสาระสำคัญสู่การสร้างความรู้

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด และพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)

สารบัญ

หน้า

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

ทำความรู้จักเศรษฐศาสตร์

๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

ค่านิยมและพฤติกรรมการบริโภค

๑๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

อุปสงค์และอุปทาน

๓๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

สถาบันการเงิน : สถาบันขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย

๔๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

มองดูเศรษฐกิจไทยของเรา

๕๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖

ทรัพย์สินทางปัญญา

๖๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗

ชีวิตเป็นสุขด้วยเศรษฐกิจพอเพียง

๘๐

บรรณานุกรม

๙๕

ทำความรู้จักเศรษฐศาสตร์

ผังสาระการเรียนรู้

ความหมาย ความสำคัญ
และประโยชน์ของเศรษฐศาสตร์

ทำความรู้จัก
เศรษฐศาสตร์

แนวคิดพื้นฐาน
ทางเศรษฐศาสตร์

ตัวชี้วัดระหว่างทาง

- อธิบายความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์ (ส ๓.๑ ม.๑/๑)

สาระสำคัญ

ปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติมีปริมาณลดลง แต่ความต้องการของมนุษย์มีเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ทรัพยากรเกิดความขาดแคลน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มาช่วยในการบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ที่ดิน

ทรัพยากรธรรมชาติ
ที่อยู่เหนือพื้นดิน บนพื้นดิน
และใต้พื้นดิน

แรงงาน

ทรัพยากรมนุษย์ที่ป็นผู้ใช้
กำลังกายและสติปัญญา
ในการผลิตสินค้าและบริการ

ผู้ประกอบการ

ผู้ที่รวบรวมปัจจัยการผลิต ได้แก่ ที่ดิน
แรงงาน และทุนมาผลิตเป็นสินค้า
และบริการ

ทุน

สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ร่วมกับปัจจัย
การผลิตอื่น ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการ

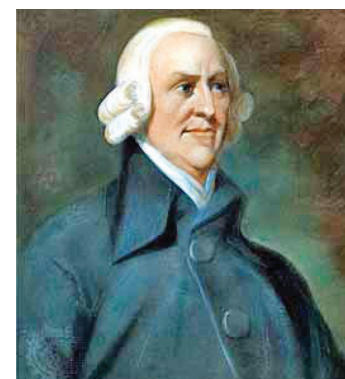
จุดประกายความคิด

ในชีวิตประจำวันของนักเรียน มีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์อย่างไรบ้าง

๑. ความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของเศรษฐศาสตร์

๑.๑ ความหมายของเศรษฐศาสตร์

อดัม สมิท ได้รับการยกย่องให้เป็น
บิดาแห่งเศรษฐศาสตร์สากล
หมายเหตุ. จาก GREAT THINKERS
Adam Smith, by the Foundation for
Constitutional Government, 2007
(<https://thegreatthinkers.org/smith/biography/>)

เศรษฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ก่อตั้งขึ้นโดยอดัม สมิท ซึ่งเป็น
ผู้เขียนตำราทางเศรษฐศาสตร์ฉบับแรกของโลก มีเนื้อหาเกี่ยวกับการ
พัฒนาเศรษฐกิจ การค้าระหว่างประเทศ การเก็บภาษี

วิชาเศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาเกี่ยวกับเหตุผล การตัดสินใจ
และพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งการอุปโภคบริโภค การหาเลี้ยงชีพ
การบริหารจัดการทรัพยากร ซึ่งวิชาเศรษฐศาสตร์ช่วยให้มีแนวทาง
การคิดอย่างเป็นระบบ เป็นเหตุเป็นผล สามารถนำไปใช้ได้ทั้งระดับ
บุคคล ครัวเรือน ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและโลก

เศรษฐศาสตร์ หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการ
นำทรัพยากรซึ่งมีอยู่จำกัดมาทำให้เกิดสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนอง
ความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์
และประสิทธิภาพสูงสุด

ผู้ที่ศึกษา สนใจ หรือคิดค้นวิธีการบริหารจัดการหรือแก้ปัญหา
ดังกล่าว คือ “นักเศรษฐศาสตร์” มีหน้าที่ในการคิดหาหนทางให้มนุษย์
ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติหรือจากสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นที่เรียกว่า “ทรัพยากร” ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
คำว่า ประโยชน์สูงสุดของนักเศรษฐศาสตร์ขึ้นอยู่กับว่าจะตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้มากน้อย
เพียงใด

ตัวอย่าง นักเรียนได้เงินมาโรงเรียนวันละ ๑๐๐ บาท นักเรียนต้องคิดว่าจะทำอย่างไรเพื่อให้เงิน ๑๐๐ บาท เพียงพอต่อความต้องการใช้จ่ายในแต่ละวัน โดยนักเรียนต้องวางแผนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าเดินทาง ค่าอาหาร ค่าเครื่องเขียน และหากนักเรียนต้องการซื้อของที่มีราคาแพงหรือของที่ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ยิ่งทำให้นักเรียนต้องวางแผนในระยะยาวว่าแต่ละวันต้องใช้เงินเท่าไร มีเงินเก็บเท่าไร การที่นักเรียนบริหารเงิน ๑๐๐ บาท ให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วยการตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้มากที่สุด แสดงว่านักเรียนได้ใช้ประโยชน์จาก “เศรษฐศาสตร์” แล้ว

พิจารณาได้จากแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพแสดงการวางแผนการใช้จ่ายเงินของนักเรียนตามหลักเศรษฐศาสตร์

๑.๒ ความสำคัญและประโยชน์ของเศรษฐศาสตร์

เศรษฐศาสตร์มีความสำคัญต่อมนุษย์ทุกคนและทุกสังคม เนื่องจากเศรษฐศาสตร์ครอบคลุมไปถึงการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด การนำความรู้ความสามารถไปใช้ในการจัดสรรทรัพยากร เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่มีไม่จำกัดได้อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด

แม้นักเรียนไม่ได้ประกอบอาชีพที่ทำให้เกิดรายได้ แต่เศรษฐศาสตร์ก็มีความสำคัญต่อนักเรียนในด้านการบริหารจัดการเวลา การตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการ นอกจากนี้ ความรู้ความเข้าใจทางเศรษฐศาสตร์ยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตที่จะช่วยให้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

หากนักเรียนตระหนักถึงการมีเวลาจำกัด นักเรียนจะสามารถใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ได้เต็มที่

๑) เศรษฐศาสตร์มีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อผู้บริโภคและผู้ผลิต

ผู้บริโภค

- สามารถตัดสินใจเลือกบริโภคสินค้าที่สนองความต้องการของตนเพื่อให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด
- สามารถวางแผนบริหารจัดการเงินในการบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- สามารถบริโภคสินค้าด้วยความตระหนกบนเงื่อนไขที่ว่า “ทรัพยากรมีจำกัด”
- สามารถวิเคราะห์การบริโภคของตนเองได้ว่าจะก่อให้เกิดคุณค่าหรือโทษ ให้แก่บุคคลหรือสังคม
- ช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์และปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ทั้งสาเหตุและผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว และประเทศชาติ เพื่อประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีเหตุผล

ผู้ผลิต

- สามารถตัดสินใจเลือกวิธีการผลิตที่ช่วยประหยัดต้นทุนการผลิตและให้ได้รับกำไรสูงสุดได้
- สามารถคิดวางแผนวิธีการกำจัดส่วนที่เหลือจากการผลิต ด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่มในการผลิตสินค้าชนิดใหม่หรือการสร้างมูลค่าจากขยะ
- สามารถวางแผนทางการเงิน ว่าควรจะนำไปลงทุนหรือออกมาอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และไม่กระทบต่อเงินทุนหมุนเวียนของธุรกิจ
- สามารถผลิตสินค้าที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ผลิตและสังคม ด้วยการตระหนักว่าทรัพยากรที่ผลิตนั้นมีจำนวนจำกัด
- สามารถเลือกหนทางการผลิตที่จะทำให้เกิดต้นทุนค่าเสียโอกาสน้อยที่สุดได้
- สามารถเข้าใจความเป็นไปทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น และอาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจของตนเองได้

ชวนคิดกับเศรษฐศาสตร์

ในฐานะผู้บริโภคนักเรียนจะนำความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการชีวิตประจำวันอย่างไร

๒) เศรษฐศาสตร์มีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อสังคมในระดับบุคคลและครอบครัว ท้องถิ่นหรือชุมชน ประเทศ และโลก

(๑) ความสำคัญและประโยชน์ต่อบุคคลและครอบครัว

ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์จะทำให้บุคคลและครอบครัวสามารถวางแผนบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างเหมาะสม เช่น นักเรียนมีเงิน ๑๐๐ บาท ต้องบริหารจัดการเงินที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยต้องตัดสินใจเลือกว่าจะนำเงินไปซื้อหนังสือการ์ตูนที่ชอบ หรือนำไปซื้อขนมรับประทาน เพราะเงินที่มีจำกัดทำให้เลือกซื้อสินค้าได้อย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ครอบครัวยังอาจใช้ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ในการบริหารเวลาที่มีให้ต่อกัน หรือการใช้เวลาร่วมกันในครอบครัว เช่น บางครอบครัวอาจเลือกให้พ่อแม่ออกไปทำงานนอกบ้าน และให้แม่เป็นแม่บ้าน เพื่อให้มีเวลาดูแลลูกมากขึ้น ซึ่งในกรณีนี้อาจเกิดค่าเสียโอกาสทางรายได้ที่แม่อาจหามาได้ แต่สมาชิกในครอบครัวก็จะได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี

แต่ละครอบครัวจะนำหลักเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการตัดสินใจ
และเลือกเพื่อให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด

(๒) ความสำคัญและประโยชน์ต่อท้องถิ่นหรือชุมชน

การร่วมมือกันและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต
ช่วยให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น

ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์จะทำให้คนในชุมชนหรือท้องถิ่นรู้จักบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคนในชุมชนอาจรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์ และนำทรัพยากรที่มีอยู่มาสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในรูปแบบต่างๆ การนำสมุนไพรมาทำเป็นยาสมุนไพรหรือสกัดเป็นยาผง หรือทำเป็นลูกประคบนวดแผนไทย การใช้เอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาเป็นจุดขายผลิตภัณฑ์ มีการบริหารจัดการให้คนในชุมชนกู้เงินไปลงทุน เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

(๓) ความสำคัญและประโยชน์ต่อประเทศ

ผู้บริหารประเทศจำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นเข็มทิศในการพัฒนาประเทศในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารประเทศจะต้องเลือกนโยบายที่ทำให้เกิดค่าเสียโอกาสแก่ประเทศน้อยที่สุด และส่งผลดีต่อประชาชนที่อยู่ในประเทศให้เกิดภาวะกินดีอยู่ดี มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม นอกจากนี้ยังต้องมึนโยบายเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาความยากจน ปัญหาค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น

สิ่งสำคัญที่ผู้บริหารประเทศ
ยังต้องคำนึงถึง คือ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้สมดุลกัน เพราะหากพัฒนาเพียงเศรษฐกิจเชิงวัตถุเพียงอย่างเดียว แม้ประชากรในประเทศมีรายได้สูง แต่การพัฒนาเชิงสังคมโดยเฉพาะจิตใจหยุดนิ่งหรือตกต่ำลง ค่าเสียโอกาสที่เกิดขึ้นแก่สังคมย่อมสูงมาก

ทุกคนในประเทศควร
ร่วมมือกันคิดหาทางออกกับปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับประเทศ พยายามพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพอยู่เสมอ เพราะแผนนโยบายเศรษฐกิจจะดีเพียงใด แต่หากคนในประเทศไม่พัฒนาตามหรือไม่ปฏิบัติตามนโยบาย ประเทศก็ไม่สามารถขับเคลื่อนได้

นโยบายคนละครึ่งของรัฐบาลเพื่อกระตุ้น
เศรษฐกิจของประเทศ

(๔) ความสำคัญและประโยชน์ต่อโลก

การประชุมผู้นำเอเปกเป็นความร่วมมือกัน
ระหว่างประเทศในด้านต่าง ๆ
หมายเหตุ. จาก ดีอีเอส ร่วมกิจกรรมรณรงค์ “ไทยพร้อม
APEC พร้อม” ไทยเป็นเจ้าภาพเอเปค, โดยบริษัทาด้าเซ็ด
จำกัด, ๒๐๒๒, ๑๕ กันยายน
(<https://www.ryt9.com/s/prg/3357036>).

ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์
ทำให้หลายประเทศหันมาร่วมมือกันทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ประเทศของตนเอง นอกจากนี้การตระหนักร่วมกันของประชาคมโลกเกี่ยวกับความมีจำกัดของทรัพยากรยังทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น พิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) ที่ประเทศสมาชิกร่วมมือกันลดการปล่อยแก๊สเรือนกระจก หรือกรีนพีซ (Greenpeace) ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนที่จัดตั้งขึ้น เพื่อร่วมมือกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดของโลกไม่ให้ถูกทำลาย

๒. แนวคิดพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์

สภาพที่ทรัพยากร ปัจจัยการผลิต สินค้าหรือบริการที่มีอยู่มีปริมาณไม่เพียงพอที่จะสนองความต้องการ การหาได้ยาก หรือความขาดแคลน จึงเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ทุกสังคมต้องเผชิญ นั่นคือจะผลิตอะไร (what) จะผลิตอย่างไร (how) และกระจายสินค้าและจ่ายผลตอบแทนจากการผลิตให้ใครบ้าง (for whom) ซึ่งก่อให้เกิดการเลือกและการตัดสินใจในการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นที่มาของแนวคิดพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์

ทรัพยากรมีจำกัด

เกิดความขาดแคลน

ความต้องการมีไม่จำกัด

ตัดสินใจเลือก

สิ่งที่เลือก :
ประโยชน์สูงสุด

ค่าเสียโอกาส

แผนภาพแสดงแนวคิดพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์

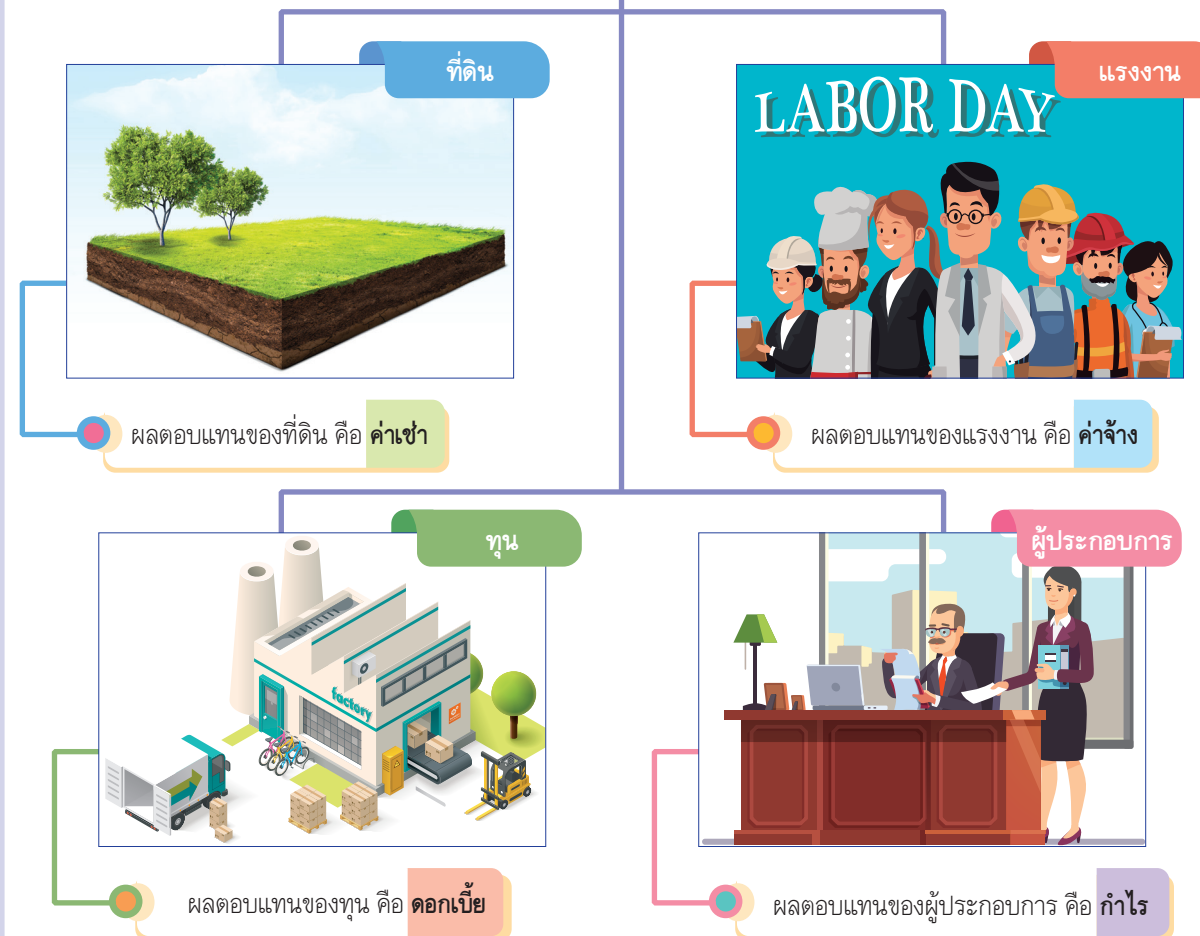
๒.๑ ทรัพยากรมีจำกัด แต่ความต้องการของคนมีไม่จำกัด

ทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์หรือปัจจัยการผลิต เป็นทรัพยากรที่มีจำกัด แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ดังนี้

QR CODE
เรื่อ
ทรัพยากร
มีจำกัด
แต่ความต้องการ
ของคน
มีไม่จำกัด

ทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์

๑) **ที่ดิน (land)** คือ พื้นดินที่ใช้ในการประกอบกิจการต่าง ๆ เช่น ใช้ในการเกษตร ได้แก่ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เป็นที่ตั้งของโรงงาน รวมไปถึงทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ที่อยู่บนดิน บนผิวดิน ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศเหนือพื้นดินนั้น เช่น ป่าไม้ แร่ น้ำมัน อากาศ สัตว์น้ำ ความอุดมสมบูรณ์ของที่ดิน ปริมาณฝน แสงแดด

๒) **แรงงาน (labor)** คือ ทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นผู้ใช้กำลังร่างกาย สติปัญญา ความรู้ ความชำนาญ ความคิด ในการผลิตสินค้าและบริการ

๓) ทุน (capital) คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ร่วมกับปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการ เช่น โรงงาน เครื่องจักร อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิต

๔) ผู้ประกอบการ (entrepreneurship) คือ ผู้ที่รวบรวมปัจจัยการผลิต ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน และทุน มาผลิตเป็นสินค้าและบริการโดยผู้ประกอบการต้องยอมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการผลิตและการบริหารจัดการในกระบวนการผลิต

โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์มีความต้องการตลอดเวลาและไม่มีที่สิ้นสุด แต่ทรัพยากรทางเศรษฐกิจดังกล่าวข้างต้นเป็นสิ่งที่มีย่อยอย่างจำกัด ทำให้ผลผลิตมีจำนวนจำกัดตามไปด้วย เมื่อทรัพยากรนั้นมีย่อยอย่างจำกัด ทำให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างทรัพยากรกับความต้องการของมนุษย์ จึงต้องมีการคิดสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการ ได้แก่ การผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน และการจำแนกแจกจ่าย เพื่อวัตถุประสงค์ปลายทาง คือ การกินดีอยู่ดีของมนุษย์ “เศรษฐศาสตร์” จึงเป็นวิชาที่เข้ามาช่วยจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่มีไม่จำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ

ความต้องการที่มีไม่จำกัดของมนุษย์ ประกอบด้วย

(๑) ความต้องการโดยทั่วไปไม่มีที่สิ้นสุด ในอดีตมนุษย์มีความต้องการเพียงอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน ทำให้มนุษย์มีความต้องการอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เช่น ต้องการเสื้อผ้าที่สวยงาม บ้านหลังใหญ่ โทรศัพท์เคลื่อนที่ รุ่นล่าสุด คอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย ซึ่งความต้องการเหล่านี้เมื่อมนุษย์ได้มาแล้วก็ยังไม่สิ้นสุด และยังทำให้เกิดความต้องการอื่น ๆ ต่อไปมากยิ่งขึ้น

ความต้องการของมนุษย์มีไม่จำกัด ทำให้มีการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์

(๒) ความต้องการเฉพาะอย่างซึ่งมีการสิ้นสุด แม้ว่าความต้องการโดยทั่วไปจะไม่มีที่สิ้นสุด แต่ความต้องการเฉพาะอย่างย่อมมีที่สิ้นสุดได้เสมอ เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการในสิ่งนั้นจะหมดไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น ความต้องการดื่มน้ำส้ม เมื่อซื้อน้ำส้มมาดื่มแล้วความต้องการบริโภคน้ำส้มก็จะหมดไป ซึ่งจะไม่มีความต้องการดื่มน้ำส้มอีกในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

(๓) ความต้องการที่อาจทดแทนกันได้ ความต้องการสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้วไม่มีโอกาสที่จะได้สิ่งนั้น อาจเลือกหาสิ่งอื่นมาทดแทนเพื่อสนองความต้องการ เช่น เมื่อต้องการดื่มน้ำส้มแต่ไม่มีน้ำส้ม จึงเปลี่ยนเป็นน้ำมะนาวแทน

(๔) ความต้องการที่มีส่วนเกี่ยวพันกัน ความต้องการประเภทนี้แยกออกจากกันได้ยาก เพราะเป็นส่วนประกอบของกันและกัน เช่น ถ้าต้องการซื้อเสื้อ ก็ต้องการที่จะซื้อกางเกงหรือกระโปรงที่เข้าชุดกัน หรือถ้าต้องการซื้อดินสอ ก็ต้องการซื้อยางลบด้วย

(๕) ความต้องการที่อาจกลายเป็น

นิสัย เมื่อเราต้องการสิ่งใดและสามารถหาสิ่งนั้นมาตอบสนองความต้องการของเราได้ทุกครั้ง ในที่สุดก็จะกลายเป็นนิสัยที่เลิกไม่ได้ เช่น เมื่อเราได้ดื่มกาแฟและซื้อมาดื่มทุกวันจนติดเป็นนิสัย หากวันใดที่เราไม่ได้ดื่มกาแฟก็อาจจะทำให้เราหงุดหงิด หรือกระวนกระวายใจได้

การดื่มกาแฟทำให้ผู้ดื่มรู้สึกสดชื่น จนดื่มเป็นประจำทุกวัน ทำให้กลายเป็นนิสัยติดตัว

๒.๒ ความขาดแคลน การเลือก และค่าเสียโอกาส

๑) ความขาดแคลน (scarcity) เนื่องจากมนุษย์มีจำนวนมากและมีความต้องการไม่จำกัด ในขณะที่ทรัพยากรนั้นมีอยู่อย่างจำกัด ความหายากหรือขาดแคลนจึงเกิดขึ้น เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “**ความมีอยู่จำกัด**” เช่น การขาดแคลนที่ดิน การขาดแคลนแร่ในอุตสาหกรรมการผลิต การขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งเป็นการขาดแคลนที่ไม่สามารถหาเพิ่มได้

๒) การเลือก (choice and decision) เนื่องจากทรัพยากรเกิดความขาดแคลน ดังนั้นจึงทำให้เกิดการเลือกเพื่อนำทรัพยากรที่มีจำกัดมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังตัวอย่าง

เกษตรกรเลือกปลูกข้าวบนที่ดินผืนหนึ่ง ก็จะไม่สามารถปลูกข้าวโพดบนที่ดินผืนนั้นได้ เนื่องจากที่ดินมีจำกัด

ครอบครัวหนึ่ง คุณพ่อมีเงินเก็บจากการทำงาน จึงปรึกษากับสมาชิกในครอบครัวเพื่อช่วยกันตัดสินใจว่าจะซื้อรถยนต์คันใหม่ หรือจะซื้อรถยนต์มือสองมาใช้แทนรถจักรยานยนต์ สมาชิกในครอบครัวเห็นว่าควรซื้อรถยนต์มือสอง แต่เลือกที่ผ่านการใช้น้อย เพื่อจะได้ประหยัดเงิน

ในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ ผู้บริโภคจะต้องมีการจัดลำดับก่อน-หลังในการเลือก เพื่อให้เกิดความพอใจสูงสุด ภายใต้รายได้ที่มีอยู่อย่างจำกัด

๓) ค่าเสียโอกาส (opportunity cost) ในการเลือกของบุคคลทางหนึ่ง จะเกิดการเสียโอกาส การได้รับประโยชน์จากอีกทางเลือกหนึ่งเสมอ ซึ่งโอกาสที่เสียไป คือ ผลตอบแทนที่ไม่ได้รับ เรียกว่า **“ค่าเสียโอกาส”** ระหว่างทางเลือกหลาย ๆ ทางของเรานั้น การเลือกต้องอยู่บนพื้นฐานของความพอใจสูงสุด ซึ่งจะทำให้เกิดทางเลือกที่มีค่าเสียโอกาสต่ำสุด ดังตัวอย่าง

ช่วงปิดภาคเรียน นักเรียนมีทางเลือกที่จะไปทำงานพิเศษเพื่อหารายได้ ดังนี้

๑. เป็นพนักงานเสิร์ฟในร้านอาหาร ได้ค่าตอบแทน ๑๒๐ บาท ต่อวัน
๒. เป็นพนักงานล้างจาน ได้ค่าตอบแทน ๑๐๐ บาท ต่อวัน
๓. ขายขนมในห้างสรรพสินค้า ได้ค่าตอบแทน ๑๓๐ บาท ต่อวัน

ในหนึ่งวันทุกคนล้วนมีเวลาจำกัดเพียง ๒๔ ชั่วโมง และสามารถเลือกทำงานได้อย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ถ้านักเรียนเลือกขายขนมในห้างสรรพสินค้า ซึ่งได้รับค่าตอบแทนสูงสุด คือ ๑๓๐ บาท นักเรียนจะไม่ได้รายได้ ๑๒๐ บาท จากการเป็นพนักงานเสิร์ฟ และไม่ได้รายได้ ๑๐๐ บาท จากการล้างจาน ต้นทุนค่าเสียโอกาสในการเลือกขายขนมในห้างสรรพสินค้า จึงเท่ากับ ๑๒๐ บาท ซึ่งเป็นรายได้สูงสุดที่สูญเสียไปจากตัวเลือกอื่น ๆ ที่ไม่ได้เลือก ถ้านักเรียนเลือกเป็นพนักงานล้างจาน ค่าเสียโอกาสของนักเรียน คือ ค่าตอบแทนรายได้จากการขายขนมในห้างสรรพสินค้า มีค่าเสียโอกาส ๑๓๐ บาท เพราะเป็นค่าตอบแทนสูงสุดของทางเลือกที่ไม่ได้เลือก

ช่วงปิดภาคเรียน นักเรียนเลือกที่จะไปเที่ยวแทนการอ่านหนังสือทบทวนบทเรียน ซึ่งการเลือกไปเที่ยวทำให้นักเรียนสนุกและมีความสุข แต่ค่าเสียโอกาส คือ เวลาที่ใช้อ่านหนังสือ ซึ่งมีผลตอบแทน คือ ทำให้เข้าใจเนื้อหาที่เรียนมากขึ้นและได้คะแนนสอบดีขึ้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ค่าเสียโอกาส คือ ผลตอบแทนสูงสุดของทางเลือกที่ไม่ถูกเลือก ซึ่งบางครั้งค่าเสียโอกาสนี้ ไม่สามารถวัดออกมาเป็นเงินหรือมูลค่าได้

เศรษฐศาสตร์มีบทบาทเกี่ยวกับเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชน เพราะมีความสำคัญทั้งต่อผู้บริโภค ผู้ประกอบการ รัฐบาล ระบบเศรษฐกิจ ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน โดยอยู่บนพื้นฐาน “ประชาชนอยู่ดีกินดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดี”

ชวนคิดกับเศรษฐศาสตร์

ยกตัวอย่างเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันที่ต้องใช้ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มาช่วยตัดสินใจเลือก เพื่อให้มีค่าเสียโอกาสน้อยที่สุด

ทักษะชีวิตและอาชีพ

อาชีพที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์ เช่น นักวางแผนการลงทุน นักวิเคราะห์หลักทรัพย์ นักลงทุน นักวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเงิน วาณิชธนกร หรือที่ปรึกษาทางการเงิน ทำหน้าที่ในการวิเคราะห์ วิจัย และนำหลักเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการทำงาน

โครงงานสู่นวัตกรรม

นักเรียนแบ่งกลุ่ม ศึกษาผลิตภัณฑ์หรือสินค้าของชุมชนมา ๑ อย่าง แล้ววิเคราะห์ความมีจำกัดของทรัพยากร ความขาดแคลน การเลือก และค่าเสียโอกาสของผลิตภัณฑ์หรือสินค้านั้น พร้อมทั้งเสนอแนวทางการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์หรือสินค้าให้สูงขึ้นและนำเสนอผลงาน

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

G

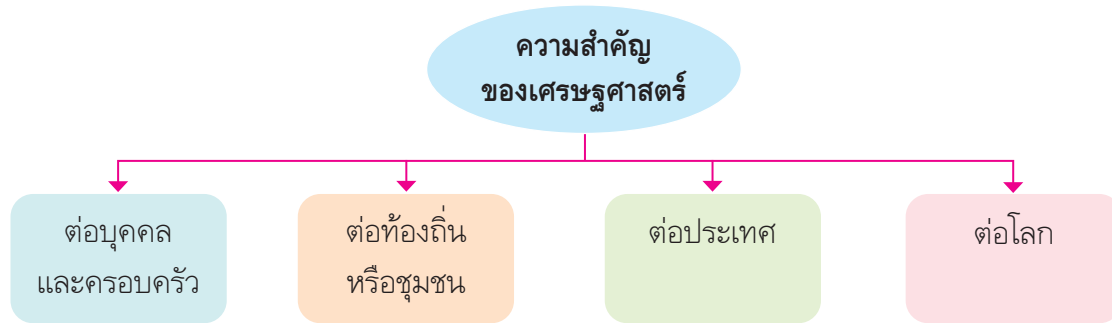
ขั้นสังเกต รวบรวมข้อมูล (Gathering)

๑. นักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการนำหลักเศรษฐศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยมีประเด็นคำถามชวนคิด ดังนี้
 - นักเรียนนำหลักเศรษฐศาสตร์มาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไรบ้าง
 - จากคำกล่าวที่ว่า “ทรัพยากรมีจำกัดแต่ความต้องการของมนุษย์มีไม่จำกัด” นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร

P

ขั้นคิดวิเคราะห์และสรุปความรู้ (Processing)

๒. นักเรียนวิเคราะห์ความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์เป็นแผนภาพความคิด ดังตัวอย่าง

A1

ขั้นปฏิบัติและสรุปความรู้หลังการปฏิบัติ (Applying and Constructing the Knowledge)

๓. นักเรียนยกตัวอย่างสถานการณ์ในชีวิตประจำวันที่ต้องใช้ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มาวิเคราะห์ให้เห็นถึงมียอยู่จำกัดของทรัพยากร การขาดแคลน การตัดสินใจ และค่าเสียโอกาส บันทึกข้อมูลเป็นแผนภาพความคิด และตรวจสอบความถูกต้อง
๔. นักเรียนร่วมกันสรุปหลักการเกี่ยวกับความสำคัญของเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียน

A2

ขั้นสื่อสารและนำเสนอ (Applying the Communication Skill)

๕. นักเรียนแบ่งกลุ่มนำความรู้เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ที่ได้เรียนในหน่วยการเรียนรู้มานำเสนอในรูปแบบการแสดงบทบาทสมมติ ที่สอดแทรกความรู้และข้อคิดเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และวิเคราะห์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียน แล้วสรุปเป็นความรู้ร่วมกัน

S

ขั้นประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่าบริการสังคมและจิตสาธารณะ (Self-Regulating)

๖. นักเรียนนำความรู้เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ที่ได้เรียนมาไปเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ทุกคนเห็นความสำคัญ และตระหนักถึงการมีอยู่จำกัดของทรัพยากรที่จะนำไปสู่การตัดสินใจเลือกเพื่อให้มีค่าเสียโอกาสน้อยที่สุด

ฝั่ง

สรุปสาระสำคัญสู่การสร้างความรู้

ทำความรู้จักเศรษฐศาสตร์

ความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของเศรษฐศาสตร์

- เศรษฐศาสตร์ คือ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ที่มีไม่จำกัด เศรษฐศาสตร์มีความสำคัญ และมีประโยชน์ต่อสังคมทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ท้องถิ่นหรือชุมชน ประเทศและโลก
- ความสำคัญและประโยชน์ต่อบุคคลและครอบครัว ช่วยให้สามารถวางแผนบริหารจัดการทรัพยากรที่มีจำกัดได้อย่างเหมาะสม เช่น การวางแผนการใช้จ่าย
 - ความสำคัญและประโยชน์ต่อท้องถิ่นหรือชุมชน ช่วยให้การบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นเกิดประโยชน์สูงสุด สร้างงาน สร้างรายได้ในชุมชน
 - ความสำคัญและประโยชน์ต่อประเทศ ช่วยให้สามารถกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างเหมาะสม เกิดค่าเสียโอกาสน้อยที่สุด ประเทศชาติเกิดการพัฒนา
 - ความสำคัญและประโยชน์ต่อโลก มีการรวมกลุ่มกันทางด้านเศรษฐกิจ และเกิดความตระหนักร่วมกันเกี่ยวกับความมีจำกัดของทรัพยากร

แนวคิดพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์

ทรัพยากรมีจำกัด แต่ความต้องการของคนมีไม่จำกัด

มนุษย์มีความต้องการที่ไม่จำกัด แต่ในขณะเดียวกันทรัพยากรธรรมชาติมีจำนวนจำกัด ส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลกัน ดังนั้น มนุษย์จึงนำหลักเศรษฐศาสตร์เข้ามาใช้ในการจัดการทรัพยากร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และตอบสนองความต้องการของมนุษย์มากที่สุด

ความขาดแคลน การเลือก และค่าเสียโอกาส

ความมีจำกัดของทรัพยากร ทำให้เกิดความขาดแคลน และมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์ จึงทำให้เกิดการเลือกที่จะใช้ทรัพยากรไปในทางใดทางหนึ่ง เพื่อตอบสนองความต้องการ และให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด การเลือกย่อมทำให้เสียโอกาสได้รับประโยชน์จากการเลือกอีกทางหนึ่ง